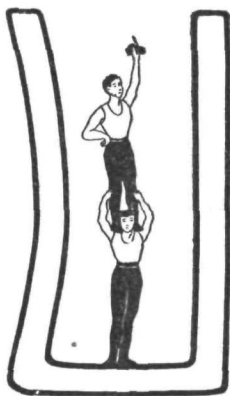

IVAN STUKELJ:

Vojakove solze.

začetku velikega srpana lanskega leta je bilo, ko se je v naši državi pričela vojna.

Trombe so pele in bobni ropotali že drugi dan po veliki cesti od Celja proti Gradcu. Z malimi presledki je prihajal in odhajal polk za polkom. Vojaki so bili ovenčani, za pasovi, na vozovih in ob konjih so imeli privezane zastavice raznih barv in narodnosti. Pesem tu, pesem tam, sami bojni, domoljubni in narodni spevi so se glasili iz močnih grl tja v jasni poletni dan ter so odmevali sem od gorskih slemen.

Danes so se ustavili na Frankolovem, v vasi, ki je poltretjo uro oddaljena od Celja. Na lepi ledini pod košato cesarsko lipo ob župni cerkvi in šoli so napravili odmor. Tu sem so zapeljali kotle na vozovih, kjer so jim med pohodom skuhali kosilo.

Vojaki so v piramide postavili puške in odložili telečnjake. Vzeli so v roke pločevinaste skodelice ter se vrstili ob kadečih se kotlih — mož za možem.

Jed je bila hitro použita. Nato so nekateri poglobili po tratah, drugi so se pomešali med domačine, zopet drugi so stali v gručah, tretji pa so se oklenili okolo ramen in v dolgih vrstah prepevajoč se izprehajali po cesti. Mnogo pa jih je imelo opravka pri konjih; krmili so jih in napajali.

Vaščani so gledali v te pisane gruče. Večinoma so jim bili to tuji obrazi, a vendar so ti in oni dobili tudi znance med njimi. Solze so nekaterim stopale v oči, zakaj vedeli so, da ti čvrsti in čili ljudje gredo v negotovo bodočnost, v grozovito vojno. Tako združeni — kakor sedaj — se ne povrnejo nikdar več v svojo domovino.

Slovo jim stiska srca. V čuvstveni, navdušeni in vriskajoči pesmi si iščejo tolažila.

Starim možem vstajajo spomini. Oj, tako živi spomini! Skoro pol stoletja je minilo od tedaj. To je bilo leto 1866., ko so tudi oni tako čili pohiteli v krvavi boj, nekateri na sever, drugi na jug. Prebili so vso grozoto vojne in se srečno povrnili domov. Koliko pa jih je tuja zemlja vzela v naročje!

Taka in enaka usoda čaka tudi te vojnike.

Otroci so se prerivali do vojakov, jim prinašali vode, to in ono iz gostilnice. Vsak je bil vesel, da je mogel vojakom s čim postreči. Dečkom so srca plula od navdušenja. Kako jim je podžigala pogum narodna vojaška pesem:

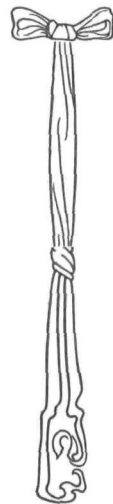
Fantič sem star šele osemnajst let,
cesar me hoče na vojno imet'...

Samim sebi so se zdeli veliki. O, da bi bil že kmalu ta čas tukaj! Zakaj že ni danes!

Nadučiteljev petletni sinko Ivo je stal med množico otrok s papirnato čako na glavi, z leseno sabljico ob strani.

Franc Kuhar,
učitelj v Pirničah, je pa-
del — zadet v srce —
na severnem bojišču.

Vojaki so ga pozdravljali z veselimi vzkliki. To mu je ugajalo. Ni mu dalo miru; smukal se je med vojaki, tudi kônj se ni bal. Zanimale so ga navadne in strojne puške, posebno pa topovi. Neki vojak pa ga je prijel in posadil v sedlo na konja. Kako se mu je oko iskriilo veselja!

»Na konju v vojno pa ni težko,« je dejal očetu, ko ga je vojak zopet postavil na tla.

In okolo stoječi so se mu smejali.

Tam ob cestnem jarku je sedel vojak z dolgimi brki. Na ovratniku je imel ob vsaki strani dvoje zvezd; bil je korporal. Zazrl se je v malega Iva.

Na očetovo povelje je prinesel Ivo cvetja s šolskega vrta poln predpasnik ter ga delil med vojake.

Zadnji cvet je še imel v predpasniku, vršič rožmarina, ko je prišel do onega samujočega vojaka ob jarku.

»Imaš še kakšen cvet za mene?«

Deček je posegel v predpasnik ter mu poklonil rožmarinovo vejico.

»Ah, kako lep rožmarin!« je rekel vojak vzradoščen. Snel je čepico in ga za njo zataknil.

»Je li vaš ta dečko?« se je obrnil do nadučitelja. — »Koliko je star?«

»Pet let.«

»Glejte, ravno toliko je moj Mirko.«

Pritegnil je Iva k sebi ter si ga posadil na koleno.

Ivo je bil za trenutek preplašen, ko so ga prijele te krepke roke. Potem pa je dvignil oči ter jih uprl v vojaka. Zagledal se je vanj. Videl je te dolge brke, zmršene lase, ki so mu bili od potu prilepljeni ob čelo in sencih. Od njega je dehnil vonj po znoju, smodkah, zelenju in cvetju.

Nič več se ga ni bal, kakor da bi vedel, da mora takšen biti vojak, s tistimi krepkimi potezami na obrazu, z bistrimi in pogumnimi očmi pod košatimi obrvmi.

»Jaz sem doma iz trga Motnika na Kranjskem, mizar po poklicu. Na Anino nedeljo sem vzel slovo od sinka in domačije. Prepustil sem ga sestri v varstvo. Mame nima več, pred letom dni je umrla za pljučnico. Najbrž ga ne vidim več«, je dejal proti nadučitelju.

Zakrival je ganotje, zato pa je pocincaval Iva na kolenu.

»Takih misli ne smete imeti, ampak edino trdno nado, da ga bodele prav gotovo videli.«

Trombe so zazveneje — znaki za odhod. Vojak je vstal, dvignil Iva visoko predse, ga pritisknil na prsi, nato pa ga zopet postavil na tla.

Podal je roko nadučitelju in Ivu. Nekaj za spomin mu je hotel dati, a ni imel nič pripravnega. Slednjič se domisli in iz listnice potegne razglednico svojega domačega kraja.

Zadrhteje so vojaku mišice na obrazu, v očeh pa sta se mu zasvetili dve veliki solzi.

Ivo ni odmaknil oči od vojaka. Ta ga je še enkrat potapljal po rami ter rekel:

»Zbogom, Ivo!«

»Ali se boji ta vojak vojne?« je vprašal Ivo očeta, ko je oni stopil h konju, da ga zajaše.

»Ne boji se vojne, ampak boji se za sinka, ki ga je moral zapustiti.«

Zopet znaki s trombami. Krepka, rezka povelja zapovedujočih četovodij in častnikov, v malo trenutkih so vojaki v vrstah.

Urnebesni »Živio!« in »Urá!« Vzgibnejo se vse trume vojakov.

Ropot voz, trombe zvene ...

Visoko v sedlu se vzkłone oni vojak, salutira in z roko namigne Ivu v slovo. Potem pa hitro krene z glavo naprej. —

Ivo stoji na kraju ceste, nepremično zre za odhajajočimi vojaki.

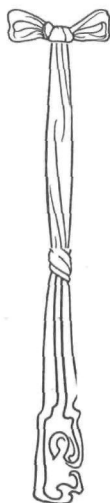
Ta ropot, šum in trušč! Stresa se zemlja! Zgodilo se bo nekaj velikega ...

Zamišljen stoji Ivo, kakor bi hotel s svojo otroško dušo pojmovati veličino dogodkov, ki imajo priti.

Ivan Ličar,

učitelj v Brežicah, se je bojeval na južnem bojišču in je umrl v bolnici v Zaplati v Slavoniji.

In slika odhajajočih vojakov v bojni grom se mu za vedno vtisne v spomin.

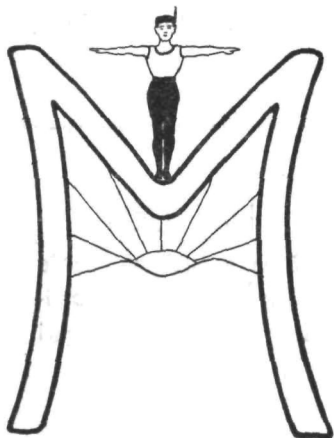
Vzrastel bo nekdam in v šolski klopi se bo sklanjal nad knjigo in učil se na pamet zgodovino sedanjega velikega časa, ki je s svojimi dogodki zadel ob našo prelepo domovino.

Prizori iz zornih dni o pričetku te vojne mu bodo vstajali v spomin, in tudi podoba slovenskega vojaka, ki je odhajal s pogumom v vojno. Ni se bal nje grozote, ampak bal se je za sinka, ki ga je moral zapustiti. Domislil se bo njegovih lepih solz...

Z.:

Mati.

ati! Tisoči bolešno zategnjenih usten kličejo tvoje ime, ga jecljajo v neopisni boli, vzdihujejo v največji sili. Na neizmernih bojnih poljanah svetovne vojne si ti, mati, sedaj pri smrtnem hropenju svojih sinov! Ti si jim zadnja misel, zadnje zavetišče, zadnja tolažba! Kličejo te v vseh jezikih, na obeh straneh neskončnih, dolgih, nepreglednih strelskih jarkov. Sicer skrivajo čustveno slabost srca, ki hrepeni po tebi. Ali ko je mukepolno trpljenje umiranja leglo na obraze bradatih mož, tedaj vstaja tvoje ime tudi iz najbolj nedostopnih ust... Zadnje hrepenenje kljubovalne duše leti k tebi, mati, kjerkoli si! Ali prijatelj ali sovražnik — njegove zadnje misli hite k tebi in k tvoji večni, neminljivi ljubezni.

Kdaj se v sreči toliko spominjajo tebe, mati, kakor sedaj, v teh s krvjo preplavljenih, žalostnih časih?! Ti si kakor Bog, ki ga v sreči pozablajo in ga ne spoštujejo. Ali sedaj si vsem, vsem v zavesti. In kličejo te. Kličejo te v črnih, mrzlih nočeh, zagrebeni v tuji, vlažni zemlji, ogroženi od smrti in nevarnosti. Kličejo te, ko solnce žalostno in rdeče vstaja iz megle, in se z lučjo dneva začenja zopet peklensko žvižganje in tuljenje šrapnelov in granat; ko preko dneva dežuje z neba dol z demon-skim treskanjem in pokanjem, in ko večer strahotno osvetljuje morilen naskok. Azijci in Evropejci, nevedni analfabeti in učenjaki kličejo po tebi v grozotah vojne, kakor je svet še ni videl tako strašne. Na obrežjih morja, v močvirjih in peščenih puščavah, v mestih in vaseh, po gorečih gozdovih in brodeč po zmrznjenih rekah kličejo tebe. mati: Strašno je naše umiranje, zapuščeno, nečuvano od nikake ljubezni! Mati, ah, mati, če bi vedela!...